

Голові разової спеціалізованої вченої
ради Академії Державної
пенітенціарної служби
доктору юридичних наук, професору
В'ячеславу ПУЗИРНОМУ

ВІДГУК

офіційного опонента – професора кафедри військового права військового факультету міжнародних відносин та права Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка доктора юридичних наук, доцента, **КАРЕЛІНА Владислава Володимировича** на дисертаційну роботу **БРОШКА Івана Михайловича** на тему: «Кримінально-виконавчі засади матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні» подану на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційної роботи. Актуальність дослідження полягає, передусім, у тому, що сучасний вектор реформування (розвитку) пенітенціарної системи України під егідою Міністерства юстиції засвідчує особистісно орієнтований підхід до організації процесу виконання/відбування покарань. Повноцінна реалізація такого підходу неможлива без гарантування засудженим таких прав, як право на гуманне ставлення до них та на повагу їх людської гідності (абз. 3 ч. 1 ст. 8 Кримінально-виконавчого кодексу (далі – КВК) України), на належне матеріально-побутове забезпечення (абз. 11 ч. 1 ст. 8 КВК України), а також гарантії забезпечення оптимальності між умовами життя в колонії і на свободі, що повинно сприяти підвищенню відповідальності засуджених за свою поведінку і усвідомленню людської гідності (ч. 2 ст. 102 КВК України).

Зазначені гарантії правового статусу засуджених корелюють із міжнародно-правовими (ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ст. 11 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права) та конституційним положенням (ст. 28, 48 Основного Закону України), згідно з якими: «ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому,

нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню», «кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло» відповідно.

Порушена проблематика потребує свого осмислення на науково-практичному рівні шляхом проведення спеціального кримінально-виконавчого дослідження, покликаного з'ясувати реальний стан матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні та запропонувати систему заходів з удосконалення відповідного напрямку кримінально-виконавчої діяльності.

Попри досить широкий спектр наукових досліджень, присвячених різним аспектам виконання покарань, пов'язаних з позбавленням волі, наукових розробок за напрямом визначення теоретичних засад і практичних рекомендацій щодо матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні нині немає.

Саме на досягнення зазначеного вище і спрямоване дисертаційне дослідження, що свідчить про його практичну значимість і науково-теоретичну цінність.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, представлених у даній дисертаційній роботі, є високим та якісним на основі ретельно проведеного дослідження. Дослідник уважно вивчив та проаналізував багато наукових джерел і нормативно-правових актів, які стосуються матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні.

Структура роботи обумовлена об'єктом і предметом дослідження. Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у процесі матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні. Предметом дослідження є кримінально-виконавчі засади матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні. Структура роботи аргументовано викладена згідно поставлених наукових завдань і у цілому відповідає обраній темі дослідження. Визначений автором підхід до структури і змісту дослідження є логічним, дає можливість всебічно та повно висвітлити

значне коло актуальних питань. Загалом, матеріал дисертації викладено послідовно, відповідно до визначеного дисертантом змісту, що свідчить про глибоке та змістове засвоєння теми обраного дослідження. В дисертації сформульовано цілий ряд нових та належно обґрунтованих наукових положень, що є внеском здобувача в юридичну науку.

Наукові положення роботи, зокрема ті, що стосуються витоків становлення і розвитку нормативно-правової регламентації матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні, детально досліджені та аргументовані.

Аналіз міжнародних стандартів у сфері матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі показав, що дослідник враховував не лише внутрішні аспекти функціонування системи, але й інтегрував свої дослідження у світовий контекст. Проведений порівняльний аналіз дозволив встановити, які саме аспекти матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі є актуальними в українському контексті порівняно з практикою і стандартами інших країн. Такий підхід надає науковим положенням дисертації додаткової обґрунтованості та важливості, а також вказує на можливі шляхи покращення ситуації у сфері матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні на основі найкращих практик та стандартів, що застосовуються в інших країнах.

Детальний аналіз проблем, які стосуються матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі, включаючи аспекти недостатнього харчування або непридатної їжі, недостатнього рівня гігієни у приміщеннях або відсутність миючих засобів та інших засобів для особистої гігієни, непридатності або недостатності одягу та взуття, неприйнятних житлових умов, в тому числі перевантаження та відсутності відповідного обладнання, неприйнятної якості води або її відсутності та інших аспектів, був виконаний з особливою уважністю та обґрунтованістю. Автор не лише проаналізував ці питання теоретично, але й підкріпив їх конкретними фактами, статистичними даними, а також порівняльними характеристиками з міжнародними стандартами.

Варто відзначити представлений в роботі проект Закону України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо вдосконалення матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі». Пропозиції щодо реформування законодавства в сфері матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні в контексті роботи важливі та актуальні та містять ряд ключових положень для покращення матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні.

Висновки та рекомендації, надані у дисертаційній роботі, є науково обґрунтованими і практично значущими. Запропоновані автором конкретні шляхи покращення матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні базуються на результативному аналізі проведених досліджень і враховують найкращий міжнародний досвід та практику. Ці рекомендації можуть бути використані у нормотворчій діяльності для розробки законодавчих актів, а також у практичних заходах, спрямованих на поліпшення матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні.

Наукова новизна одержаних результатів. Отримані результати дослідження мають значну наукову новизну та становлять важливий внесок у сферу матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні. Основні аспекти наукової новизни поділяються на наступні ключові пункти.

Важливим внеском є авторський поділ функцій матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі, який передбачає виділення та докладний аналіз чотирьох функцій, а саме: гуманістичну, оздоровчу, виправно-ресоціалізаційну, каральну, забезпечувальну.

Важливим компонентом наукової новизни є вивчення міжнародних стандартів та зарубіжного досвіду щодо матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі. Дослідник детально вивчив та проаналізував зарубіжні нормативи та практику матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі і використав цей досвід для розробки рекомендацій щодо його поліпшення в Україні.

Робота містить конкретні та практично значущі рекомендації щодо поліпшення матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні, які базуються на науковому аналізі та міжнародному досвіді. Ці рекомендації можуть бути використані у нормотворчій та практичній діяльності для покращення умов відбування засудженими покарання у виді позбавлення волі.

Отже, результати дослідження мають високий науковий потенціал та важливість для подальшого розвитку та вдосконалення сфери матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні, а також внесок у розвиток наукової спільноти та практичну діяльність у галузі пенітенціарної системи.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у можливості застосування результатів дослідження у таких напрямках: законотворчій діяльності – у процесі підготовки пропозицій щодо внесення змін до чинного законодавства України з метою удосконалення матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі (лист Комітету Верховної Ради України з питань правової політики від 01.08.2023 р. № 04-26/18-2023/166642); правозастосовній сфері – для удосконалення діяльності установ виконання покарань щодо матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні (довідка про впровадження Департаменту з питань виконання кримінальних покарань б/н; акт про впровадження Південно-Східного міжрегіонального управління з питань виконання кримінальних покарань Міністерства юстиції України від 29.06.2023 р. № 9- 34; акти про впровадження установ виконання покарань цього управління: державної установи «Солонянська виправна колонія (№ 21)» від 04.07.2023 р. № 11, державної установи «Покровський виправний центр (№ 79)» від 28.06.2023 р. № 23, державної установи «Дніпровська виправна колонія (№ 89)» від 11.07.2023 р. № 2/1; акт про впровадження Західного міжрегіонального управління з питань виконання кримінальних покарань Міністерства юстиції України від 29.06.2023 р. № 5к/вих/683; акти про впровадження установ виконання покарань цього управління: державної установи «Дрогобицька виправна колонія (№ 40)» від

03.07.2023 р. № 207/2, державної установи «Личаківська виправна колонія (№ 40)» від 07.07.2023 р. № 129/2); освітньому процесі та науково-дослідній роботі – у викладанні в закладах вищої освіти навчальних дисциплін кримінально-виконавчого циклу, як матеріал для підготовки навчальних посібників та підручників із відповідних профільних дисциплін та подальших наукових розробках у сфері виконання покарань (акти впровадження в наукову та освітню діяльність Харківського національного університету внутрішніх справ від 31.08.2023 б/н).

Повнота викладення наукових положень, висновків і результатів в опублікованих працях. Основні результати дисертації, висновки та пропозиції знайшли відображення у чотирьох наукових статтях: чотири з яких опубліковані у фахових наукових виданнях України, а також у шести тезах доповідей і повідомлень на науково-практичних конференціях.

Підсумки розробки проблеми в цілому, окремі її аспекти, одержані узагальнення і висновки були оприлюднені на таких міжнародних науково-практичних конференціях: «Пріоритетні напрямки розвитку та реформування правоохоронних органів України» (м. Херсон, 26 лютого 2021 р.); «Кримінально-виконавча система України та її роль у розбудові правової і соціальної держави» (м. Чернігів, 12 березня 2021 р.), (м. Чернігів, 26 листопада 2021 р.), (м. Чернігів, 2 грудня 2022 р.); «Сектор безпеки і оборони України на захисті національних інтересів: актуальні проблеми та завдання в умовах воєнного стану» (м. Хмельницький, 24 листопада 2022 р.); «Правова наука і державотворення в Україні в умовах сучасних викликів, породжених російською воєнною агресією: теорія, практика, перспективи розвитку» (м. Кропивницький, 19 травня 2023 р.), публікаціях у збірниках наукових праць, що входять до переліку фахових видань України.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота, що підготовлена Брошко Іваном Михайловичем складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел, шести додатків. Загальний обсяг дисертації становить 282 сторінки, з яких основного тексту – 207 сторінок.

Список використаних джерел складається із 232 найменування і займає 26 сторінок. Оформлення дисертації відповідає вимогам, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40. Анотація дисертації відповідає встановленим вимогам та є узагальненим коротким викладом її основного змісту, в якій представлені основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни та практичного значення, що дає повне уявлення про виконану здобувачем роботу.

Наукове дослідження характеризується системним підходом до предмета дослідження та відрізняється помітною методологічною культурою, де висвітлено широке коло нових проблем і оригінальних авторських підходів щодо їх вирішення. Дисертант коректно і вдало полемізує, аргументує свої судження, пов'язує загальнотеоретичні проблеми з конкретним емпіричним матеріалом.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Дисертацію написано державною мовою з дотриманням вимог наукового стилю. Дисертаційне дослідження Брошка Івана Михайловича містить посилання на використані джерела та літературу відповідно до чинного законодавства щодо авторських прав та академічної доброчесності. Всі випадки використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела, оформлені у належний спосіб. Аналіз змісту дисертаційного дослідження та наукових публікацій, зарахованих за темою дисертації свідчить, що вимоги щодо академічної доброчесності дисертантом дотримано. Порушення академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, необхідно звернути увагу на деякі питання, які потребують додаткової аргументації під час захисту:

1. Викликає зауваження назва підрозділу 2.2 «Правова основа матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні», оскільки вона тісно переплітається з назвою підрозділу 1.2. «Витоки становлення і розвитку нормативно-правової регламентації матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні».

2. В межах дисертаційного дослідження дисертант зазначає, що виходячи із фізіологічних потреб засуджених, потреба у харчуванні – одна з фундаментальних у житті будь-якої людини. Це та потреба, яка задовольняється людиною чи не найчастіше. На першому місці може бути хіба що потреба в повітрі й теплі (якість яких, до речі, також тісно пов'язані з матеріально-побутовим). Тому слід уточнити, яким нормативним документом на даний час регулюється харчування засуджених ?

3. У підрозділі 2.3 «Елементи матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні», автор зазначає, що одним із засобів забезпечення конституційних прав особи на повагу до її гідності та на достатній життєвий рівень (що включає достатнє харчування, одяг, житло) під час відбування покарань є належне матеріально-побутове забезпечення, котре реалізується шляхом: створення необхідних житловопобутових умов, що відповідають правилам санітарії та гігієни; забезпечення харчуванням і предметами першої потреби (одягом, білизною і взуттям); надання комунально-побутових послуг. Хотілося б дізнатися у дисертанта якими додатковими платними послугами можуть користуватися засуджені в установі виконання покарань?

4. Досить актуальним питанням на сьогодні є тримання засуджених військовополонених. Визначається, що їх тримання здійснюється окремо від інших категорій засуджених, відповідно до норм міжнародного гуманітарного права. Тому виникає питання, де утримуються військовополонені в період дії воєнного стану в Україні та якими документами це регулюється?

Водночас, наведені зауваження є відображенням нормального наукового дискурсу певною мірою, – носять характер побажань, не впливають на загальну позитивну оцінку якості виконаної роботи, не применшують роль і значення дисертації. Теоретичні результати й наукові положення, які містяться в даній роботі, характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий вклад автора в юридичну науку.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Брошка Івана Михайловича на тему «Кримінально-виконавчі засади матеріально-побутового забезпечення

засуджених до позбавлення волі в Україні», подана на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» є актуальним, завершеним, самостійним та логічно побудованим науковим дослідженням. Отримані результати мають наукову новизну, важливе теоретичне та практичне значення для кримінально-виконавчого права України у цілому.

Аналіз дисертаційного дослідження та публікацій дозволяє зробити висновок, що дисертація Брошка Івана Михайловича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а здобувачка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**професор кафедри військового права
військового факультету міжнародних відносин та права
Військового інституту Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка
доктор юридичних наук, доцент**

Владислав КАРЕЛІН

Підпис Кареліна В.В засвідчую
Начальник відділу персоналу та стройовий
полковник Віталій ДУБЕНЕЦЬ

